

AULA DE MÚSICA

CONCERTS PRIMAVERA 2023

**Centre Cultural la Nau
Capella de la Sapiència**

DIMECRES 26 D'ABRIL. 19 H.

**Victoria Musicae
Josep R. Gil-Tàrrega, director**

*Paraules al concert a càrrec de la
Dra. Rosa María Isusi Fagoaga*

**En col·laboració amb el Cicle
La mort i el procés de morir
(Cultura al Campus)**

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Vicerektorat de Cultura i Societat

Officium Defunctorum

Tomás Luis de Victoria (1548-1611)

- I. *Lectio II ad matutinum: Tedet animam meam*
- II. *Introitus: Requiem Aeternam*
- III. *Kyrie*
- IV. *Graduale*
- V. *Offertorium: Libera animas*
- VI. *Sanctus-Benedictus*
- VII. *Agnus dei*
- VIII. *Communio: Lux aeterna luceat eis*
- IX. *Motet: Versa est in luctum*
- X. *Responsorio: Libera me*

Victoria Musicae

Josep R. Gil-Tàrrega, director

**Tomás Luis de Victoria. *Officium defunctorum*.
Una obra mestra commovedora amb més de 400 anys de vida**

Poques obres de la polifonia del Renaixement tardà es poden incloure dins del cànon, entès aquest com una sèrie d'obres que per les seues característiques o qualitat són considerades pels especialistes un model que arriba a traspassar fronteres i èpoques. En aquest sentit, caldria recordar la *Missa Papae Marcelli* de G. P. da Palestrina, el *Lagrima de San Pietro* d'O. Lassus, el *Miserere* de G. Allegri i, al costat d'aquestes obres, l'*Officium defunctorum* de Tomás Luis de Victoria ocuparia un lloc destacat.

D'aquest ofici de difunts o rèquiem, se n'han realitzat fins a una desena d'edicions en els temps moderns que daten de 1874 a 2019 i la sorprenent quantitat d'una trentena d'enregistraments, que van de l'any 1954 al 2020. Des de la interpretació d'aquest *Officium* a Ratisbona (Alemanya) en 1869, com a part de l'assemblea general del moviment cecilià, fins al gener de 1947, quan es va representar en el funeral de Manuel de Falla a la catedral de Cadis, l'obra ha sigut investida d'especials funcions religioses i polítiques per la seua grandesa i sublimitat. Així mateix, també ha estat associada a Espanya durant l'últim segle i mig com una mística considerada tradicionalment com una característica nacional (Knighton, 2020).

Una de les últimes edicions i estudis realitzats en el món anglosaxó de l'*Officium defunctorum* és d'Owen Rees (2019), el qual elimina aquest bagatge historiogràfic acumulat d'èpoques anteriors, dissipa els mites sobre el context interpretatiu original i corregeix alguns errors persistents en l'edició que s'han estès a quasi tots els enregistraments moderns que se n'han fet, i el presenta amb una nova llum, en termes tant de context com d'interpretació aquesta obra. En el panorama espanyol, l'obra de Tomás Luis de Victoria ha sigut objecte també de diversos estudis de gran envergadura al llarg de l'última dècada (Suárez-Pajares i del Sol, 2013 i Sánchez López, 2018), i d'enregistraments en què es restitueix l'ofici mitjançant la reconstrucció de l'efectiu musical documentat i la contextualització litúrgica amb les dues jornades originals, que aporten un acostament únic a una de les grans cerimònies públiques de la dinastia dels Àustria al Madrid de la primera del segle XVII (Recasens, 2020).

Arribats a aquest punt cal preguntar-nos com és possible que una obra composta fa 420 anys continue mantenint l'interès de musicòlegs i d'intèrprets. Qui va ser aquest músic espanyol que va aconseguir que el seu nom i fama es coneguera no solament més enllà de les fronteres pàtries sinó enllà del continent europeu?

Tomás Luis de Victoria és considerat en l'àmbit musicològic com el més gran compositor espanyol entre els segles XVI i XVII, que va destacar en la composició d'obres religioses amb text en llatí en una època en què l'Església catòlica havia reaccionat davant el protestantisme mitjançant el

moviment conegut com a Contrareforma. La seua música, expressiva i dramàtica, és considerada com un reflex del misticisme i la serietat de l'ambient religiós de l'època. No debades, Tomás Luis de Victoria (1548-1611) va nèixer a Àvila, encara que ben aviat va marxar a estudiar molt jove a Roma, on es va quedar uns vint anys exercint càrrecs musicals en diverses institucions religioses i on va conèixer Palestrina, el músic oficial del papa. A la seua tornada a Espanya cap a 1580, T. L. Victoria va ser organista i compositor de diversos membres de la família reial.

Pocs anys després de tornar a Espanya va compondre, l'any 1585, una missa de difunts a quatre veus, de la qual va utilitzar elements musicals en l'*Officium defunctorum*, compost quasi 20 anys després, en 1603, a sis veus. L'ofici de difunts de Victoria és, com passa amb tots els oficis de difunts, una obra sobre *cantus firmus*, és a dir, una obra en què les línies de la polifonia es construeixen sobre una melodia gregoriana pròpia del ritu. Victoria hi mostra un domini d'elements tècnics senzills i de l'ús de retards o tipus de cadències dependents d'una circumstància determinada suggerida pel text, fins a la perfecta obediència a un concepte de bellesa que inclou la simbologia numèrica cristiana i la correcció de l'ús de la secció àuria com a element perfecte d'organització de les seccions formals (Sánchez López, 2018).

Tomás Luis de Victoria va compondre l'*Officium defunctorum* per a les exèquies de l'emperadriu Maria d'Àustria, germana de Felip II i vídua de l'emperador Maximilià II. L'emperadriu va ser una de les dones més poderoses del seu temps i després d'enviduar va tornar a Espanya, on va continuar la seua tasca diplomàtica alhora que va promoure les arts i l'esperit contrareformista. Les seues exèquies, que van tenir lloc en 1603 al Convento de las Descalzas Reales i al Colegio Imperial (actual església de San Isidro) de Madrid, van constituir un important acte d'estat. Es van celebrar amb la solemnitat que corresponia a una dignitat reial. El temple va ser adornat amb teles, tapissos i catifes, i s'hi va erigir un túmul amb insígnies, escuts, emblemes simbòlics i jeroglífics, tot un espectacle dotat de teatralitat barroca (Recasens, 2020).

Aquest *Officium defunctorum* degué veure la llum en la Imprenta Real de Madrid entre el juny i l'agost de 1605, i va tenir una difusió bastant gran, atès que aviat es va enviar a les catedrals espanyoles més importants. Una de les primeres a les quals va arribar va ser la de Salamanca, seguida de les catedrals de Saragossa, Granada, Burgos i Terol. Com en molts altres casos, el llibre es va enviar sense enquadrar, tal com la impremta lliurava les edicions als autors o als llibreters, ja que el receptor era qui se n'ocupava (Noone i de Vicente, 2021).

L'*Officium defunctorum* constitueix una obra cabdal en la producció de T. L. Victoria i pot ser considerada el seu 'cant del cigne', compost pocs anys abans de la defunció del músic l'any 1611. Aquesta obra potser és una de les obres mestres del Renaixement musical no només espanyol sinó de la música occidental. Victoria hi mostra un sòlid domini de la tècnica

compositiva, a més d'una fantasia i una inventiva gens comuna. Els trets de l'últim Renaixement i del primer Barroc s'hi fonen en una trama musical d'enorme bellesa que ha commogut durant segles els oïdors amb una finalitat religiosa i que avui dia, a més, continua emocionant fins i tot més enllà d'aquesta.

Referències

- Knighton, T. (2020). Owen Rees, *The Requiem of Tomás Luis de Victoria (1603)*, *Early Music*, 48(1), February 2020, 106–108. <https://doi.org/10.1093/em/caaa007>
- Noone, M. i de Vicente Delgado, A. (2021). Llegada del Officium Defunctorum de Tomás Luis de Victoria a la catedral de Salamanca (1605). En *Paisajes Sonoros Históricos*. e-ISSN: 2603-686X. <https://historicalsoundscapes.com/evento/1328/salamanca>.
- Rees, O. (2019). *The Requiem of Tomás Luis de Victoria (1603)*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781107294301>
- Recasens, A. (2020). *Tomás Luis de Victoria. Officium defunctorum*. (Notes al CD). La Grande Chapelle. Dir. A. Recasens. Schola Antiqua, dir. J. C. Asensio.
- Sánchez López, Israel (2018). *El Officium defunctorum de Tomás Luis de Victoria (1548-1611): Historia y estudio analítico*. (Tesis doctoral). Universidad de Castilla La Mancha.
- Suárez-Pajares, J. i del Sol, M. (Eds.). (2013). *Estudios Tomás Luis de Victoria*. Studies. ICCMU.

Rosa Isusi-Fagoaga
Universitat de València

VICTORIA MUSICAE. Fundat a València a l'octubre de 1992, té com a principal finalitat la de difondre la música vocal de l'edat mitjana, Renaixement i barroc, i prestar atenció especial als projectes de recuperació de música inèdita de compositors espanyols.

Amb una plantilla bàsica vocal, el nombre de cantors pot variar lleugerament en funció del programa. Així mateix els instruments emprats, en tot cas reproduccions d'època, depenen del programa a interpretar.

Participa en festivals especialitzats en música antiga, com l'organitzat per AMA o el Festival de Música Antiga i Barroca de Peníscola i música coral com el de Sogorb (Castelló) i a la catedral de València. També ha participat en concerts organitzats per la Diputació de Albacete o La Llum de les Imatges. Pren part en cicles de difusió musical organitzats per Diputació i Generalitat Valenciana.

Ha ofert al Palau de la Música de València concerts monogràfics dedicats a Henry Purcell, Tomás Luis de Victoria (*Officium Defunctorum*) i a les composicions musicals entorn de l'obra poètica d'Ausiàs March. Entre els seus últims projectes destaca la col·laboració amb l'Orquesta Sinfónica Regional de Murcia i el mestre Paul Goodwin, en la primera interpretació històrica de les *Vespres Carmelites* de G. F. Händel,

Des de 1999 Victoria Musicae aprofundeix, a través de projectes d'enregistrament, en l'estudi i interpretació de la música vocal del Renaixement i barroc d'autors espanyols amb criteris historicistes, dedicats principalment José de Nebra, Ginés Pérez, Joan Baptista Comes i Ambrosio Cotes. En el seu últim enregistrament, recupera els mestres de la Capella del Reial Col·legi del Corpus Christi de València durant el segle XVII.

La seua tasca de recuperació de música dels mestres valencians ha rebut el suport de diferents institucions valencianes, com l'Institut Valencià de la Música, l'Ajuntament de València, la Diputació Provincial de València i l'Ajuntament d'Oriola. La Universitat de València col·labora amb les activitats musicals realitzades per Victoria Musicae.

JOSEP R. GIL-TÀRREGA, director

Fa els seus estudis superiors al Conservatori Superior de Música de València.

Les seues principals activitats estan relacionades amb la docència i la direcció, encara que també desenvolupa una important tasca com a clavecinista, col·laborant amb grups com Estil Concertant, Collegium instrumentale, Quartet Conclave, Zelenka Ensemble, Dolce Rima, o Capella de Ministrers.

Ha registrat 17 CD com a director o instrumentista.

Ha sigut director del cor Cambra Musical, de l'Orfeó Universitari de València i del Cor de la Federació de Cors de la Comunitat valenciana, i director convidat en diferents agrupacions corals de tot l'Estat, com el Coro de RTVE.

És catedràtic de Música d'educació secundària.

És el director titular de Victoria Musicae des de l'any 1993 i del Cor del Casino Musical de Godella des de 2015.

DIMARTS 2 DE MAIG. 19 H.

COL·LEGI MAJOR RECTOR PESET

Sala de la Muralla

Gustav Villegas, *flauta*

Edward Lidall, *piano*

Obres d'A. Roussell, I. Yung, R. Muczynski, etc.

DIMECRES 3 DE MAIG. 19 H.

CENTRE CULTURAL LA NAU

Capella de la Sapiència

Marina Sanchis, violoncel

Frank Roche, contrabaix

Bartomeu Jaume, piano

Obres d'A. Blanquer.

Paraules al concert a càrrec del

Dr. José Pascual Hernández Farinós

DIMECRES 10 DE MAIG. 19 H.

CENTRE CULTURAL LA NAU

Capella de la Sapiència

Climacus Trio

Cristina Sánchez de la Fuente, *violí*

Maria Fernández Castillo, *violoncel*

Lara Martínez Taboada, *piano*

Obres de L. Boulanger, A. Beach, E. Romero, etc.

En col·laboració amb la Unitat d'Igualtat de la Universitat de València

   www.uv.es/cultura

CAPELLA DE LA SAPIÈNCIA

C/ Universitat, 2

46003 València